

ЭКСПЕРТНАЯ РАДА ПА ЗАКАНАДАЎСТВЕ АБ НУА

CONF/EXP(2022)3

18 кастрычніка 2022 г

ЭКСПЕРТНАЯ РАДА ПА ЗАКАНАДАЎСТВЕ АБ НУА

**ЗАКЛЮЧЭННЕ АБ АДПАВЕДНАСЦІ МІЖНАРОДНЫМ І РЭГІЯНАЛЬНЫМ
СТАНДАРТАМ АПОШНІХ ПАПРАВAK У БЕЛАРУСКІМ ЗАКАНАДАЎСТВЕ,
ДАТЫЧНЫМ НУА**

Падрыхтавана Экспертнай радай па заканадаўстве аб НУА
Канфэрэнцыі МНУА Рады Еўропы

Кастрычнік 2022 г.

**Меркаванні, выказаныя ў гэтай працы, з'яўляюцца адказнасцю аўтара (аўтараў) і не абавязкова адлюстроўваюць афіцыйную палітыку Савета Еўропы.*

Змест

A. УСТУП.....	
B. ПАПРАЎКІ	
1. Закон аб грамадзянстве	
2. Кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях	
3. Крымінальны кодэкс.....	
4. Грамадзянскі працэсуальны кодэкс	
5. Закон аб процідзеянні экстрэмізму.....	
6. Закон аб масавых мерапрыемствах	
7. Закон аб недапушчэнні рэабілітацыі нацызму	
C. АНАЛІЗ	
1. Заклік да масавых мерапрыемстваў.....	
2. Пераследаванія мэты	
3. Утварэнне і дзейнасць	
4. Меры пакарання.....	
D. ЗАКЛЮЧЭННЕ	

А. УСТУП

1. У дадзеным заключэнні разглядаецца адпаведнасць міжнародным і рэгіянальным стандартам і перадавой практыцы паправак у заканадаўства Рэспублікі Беларусь, якія могуць паўплываць на дзейнасць няўрадавых арганізацый (НУА) і рэалізацыю права на свабоду асацыяцыі.
2. У прыватнасці, яно разглядае гэтыя папраўкі ў дачыненні да патрабаванняў Міжнароднага пакта аб грамадзянскіх і палітычных правах (Міжнародны пакт),¹ Рэкамендацыі CM/Rec(2007)14 Камітэта міністраў Савета Еўропы дзяржавам-членам аб прававым статусе няўрадавых арганізацый у Еўропе (Рэкамендацыя CM/Rec(2007)14), Сумесных кіруючых прынцыпаў па свабодзе асацыяцыі рэгіянальнай Камісіі за дэмакратыю праз закон (Венецыянская камісія) і Бюро дэмакратычных інстытутаў і правоў чалавека АБСЕ (Сумесныя кіруючыя прынцыпы) і [Дэкларацыі аб праве і абавязку асоб, груп і органаў грамадства заахвочваць і абараняць агульнапрызнаныя правы чалавека і асноўныя свабоды](#) (Дэкларацыя аб праваабаронцах).
3. Заключэнне спачатку апісвае змены, унесеныя папраўкамі, а затым разглядае асобныя праблемы, звязаныя з іх адпаведнасцю міжнародным і рэгіянальным стандартам.
4. Гэтае заключэнне было падрыхтавана Рыцісам Ёкубаўскасам і Джэрэмі Макбрайдам.

В. ПАПРАЎКІ

5. Папраўкі датычацца Закона Рэспублікі Беларусь «Аб грамадзянстве Рэспублікі Беларусь» (Закон аб грамадзянстве), Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях (Кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях), Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь (Крымінальны кодэкс), Грамадзянскага працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь (Грамадзянскі працэсуальны кодэкс), Закона Рэспублікі Беларусь «Аб процідзеянні экстрэмізму» (Закон аб процідзеянні экстрэмізму), Закона Рэспублікі Беларусь «Аб масавых мерапрыемствах у Рэспубліцы Беларусь» (Закон аб масавых мерапрыемствах), Закона Рэспублікі Беларусь «Аб недапушчэнні рэабілітацыі нацызму» (Закон аб недапушчэнні рэабілітацыі нацызму).²

1. Закон аб грамадзянстве

6. Да артыкула 19 Закона аб грамадзянстве дададзена новая частка, якая прадугледжвае, што грамадзянства Рэспублікі Беларусь, набытае шляхам рэгістрацыі, аднаўлення або на

¹ Ратыфікаваны Беларуссю 12 лістапада 1973 года.

² Змены ўнесеныя Законам Рэспублікі Беларусь № 67.3 ад снежня 2020 г., № 85.3 ад 6 студзеня 2021 г., № 103.3 і 104.3 ад 14 мая 2021 г., № 112.3 ад 26 мая 2021 г. і № 108.3 ад 24 мая 2021 г.

падставах, прадугледжаных міжнароднымі дамовамі, можа быць страчанае асобай, якая дасягнула ўзросту 18 гадоў у сувязі з наяўнасцю прысуду - суда Рэспублікі Беларусь, замежнага суда па крымінальнай справе, міжнароднага трыбунала (суда) або змешанага трыбунала (суда), - які пацвярджае ўдзел гэтай асобы ў экстрэмісцкай дзейнасці або прычыненні цяжкай шкоды інтарэсам Рэспублікі Беларусь.

7. Для Закона аб грамадзянстве:

...пад удзелам у экстрэмісцкай дзейнасці або прычыненнем цяжкай шкоды інтарэсам Рэспублікі Беларусь разумеецца здзяйсненне ў любой форме асобай, якая дасягнула 18-гадовага ўзросту, хаця б аднаго з дзеянняў, прызнаных у Рэспубліцы Беларусь злачынствамі, прадугледжанымі артыкуламі 124-126, 130-133, 287, 289-290.5, 293, 356, 357, 359-361.3 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, незалежна ад месца яго ўчынення.

8. Гэтыя злачынствы тычацца не толькі дзейнасці, звязанай з тэрарызмам, розных дзеянняў, звязаных з ужываннем сілы або сур'ёзнымі беспарадкамі, здрадай і захопам дзяржаўнай улады,³ але таксама дзейнасці, звязанай з: распальваннем расавай, нацыянальнай, рэлігійнай або іншай сацыяльнай варожасці або розні; рэабілітацыяй нацызму; адмаўленнем генацыду беларускага народа; экацыдам; дыверсіямі; заклікамі да абмежавальных мер (санкцый); іншымі дзеяннямі, накіраванымі на прычыненне шкоды нацыянальнай бяспецы Рэспублікі Беларусь; стварэннем экстрэмісцкага фармавання або ўдзелам у ім, а таксама стварэннем фармавання, дзейнасць якога накіравана на рэабілітацыю нацызму; фінансаваннем экстрэмісцкай дзейнасці або дзейнасці, накіраванай на рэабілітацыю нацызму; спрыяннем экстрэмісцкай дзейнасці; і праходжаннем падрыхтоўкі да ажыццяўлення экстрэмісцкай дзейнасці.

2. Кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях

9. У новай рэдакцыі артыкула 24.23 ўзмацняюцца меры пакарання за парушэнне парадку арганізацыі або правядзення сходу, мітыngu, вулічнага шэсця, дэманстрацыі, пікетавання або іншага масавага мерапрыемства, а таксама заклікі да арганізацыі або правядзення такіх масавых мерапрыемстваў.

³ Г. зн., акты тэрарызму супраць замежнай дзяржавы або міжнароднай арганізацыі; акты міжнароднага тэрарызму; вярбоўка, навучанне, фінансаванне і выкарыстанне наёмнікаў; наёмнікі; стварэнне незаконнага ўзброенага фармавання; тэрарыстычныя акты; пагроза здзяйснення тэрарыстычнага акта; фінансаванне тэрарыстычнай дзейнасці; спрыянне тэрарыстычнай дзейнасці; праходжанне падрыхтоўкі да ўдзелу ў тэрарыстычнай дзейнасці; стварэнне арганізацыі для ажыццяўлення тэрарыстычнай дзейнасці або ўдзелу ў ёй; арганізацыя дзейнасці тэрарыстычнай арганізацыі і ўдзел у дзейнасці такой арганізацыі; масавыя беспарадкі; здрада дзяржаве; змова ці іншыя дзеянні з мэтай захопу дзяржаўнай улады; тэрарыстычны акт супраць дзяржаўнага або грамадскага дзеяча; дыверсія; тэрарыстычны акт супраць дзяржаўнага або грамадскага дзеяча; дыверсія; і ўдзел на тэрыторыі замежнай дзяржавы ва ўзброеным фармаванні або ўзброеным канфлікце, ваенных дзеяннях, вярбоўка ці падрыхтоўка асоб для такога ўдзелу.

10. Калі раней асобу, якая ўдзельнічала ў любых з гэтых дзеянняў, чакала папярэджанне або штраф да трыццаці базавых велічынь, то цяпер яе чакае штраф да ста базавых велічынь або грамадскія работы або адміністрацыйны арышт.

11. Падобным чынам, максімальнае пакаранне для арганізатара такіх дзеянняў складала сорак базавых велічынь або адміністрацыйны арышт для фізічнай асобы і сто базавых велічынь для юрыдычнай асобы, цяпер жа максімальныя штрафы складаюць адпаведна сто і дзвесце базавых велічынь.

12. Супастаўна павялічыліся штрафы за паўторнае здзяйсненне правапарушэння на працягу аднаго года і за здзяйсненне злачынства за ўзнагароду.⁴

3. Крымінальны кодэкс

13. Папраўкамі ў Крымінальны кодэкс уведзены некалькі новых правапарушэнняў, а таксама ўнесены некаторыя змены ў існуючае правапарушэнне.

14. Першае з новых правапарушэнняў дублюе тое, што ёсць у Кодэксе аб адміністрацыйных правапарушэннях, а менавіта паўторнае парушэнне парадку арганізацыі або правядзення масавых мерапрыемстваў. Аднак пакаранне па артыкуле 342.2 Крымінальнага кодэкса больш жорсткае, бо прадугледжвае арышт або абмежаванне волі на тэрмін да трох гадоў, або пазбаўленне волі на той жа тэрмін.

15. Па-другое, дададзены новы артыкул 369.3, які ўстанаўлівае крымінальную адказнасць за публічныя заклікі да арганізацыі або правядзення сходу, мітыngu, вулічнага шэсця, дэманстрацыі або пікетавання з парушэннем устаноўленага парадку іх арганізацыі або правядзення, або прыцягненне асобаў да ўдзелу ў такіх масавых мерапрыемствах шляхам прымянення гвалту, пагрозы прымянення гвалту, падману або выплаты ўзнагароджання, а таксама за іншую арганізацыю або правядзенне такіх масавых мерапрыемстваў, калі іх правядзенне пацягнула за сабой па неасцярожнасці гібель людзей, прычыненне цяжкіх цялесных пашкоджанняў аднаму або некалькім асобам, або прычыненне шкоды ў буйным памеры пры адсутнасці прыкмет злачынстваў, прадугледжаных артыкуламі 293 і 342 гэтага Кодэкса.⁵

⁴ Максімальны памер штрафу за першае цяпер складае дзвесце базавых велічынь для ўдзельніка або арганізатара, за апошняе складае таксама дзвесце базавых велічынь для ўдзельніка, але пяцьсот базавых велічынь для арганізатара.

⁵ У дадзенай норме шкодай у буйным памеры прызнаецца сума шкоды, якая ў пяцьсот і больш разоў перавышае памер базавай велічыні, устаноўленай на дзень здзяйснення злачынства. Злачынствы па артыкулах 293 і 342 тычацца адпаведна масавых беспарадкаў і арганізацыі і падрыхтоўкі дзеянняў, якія груба парушаюць грамадскі парадак, або актыўнага ўдзелу ў іх.

16. Здзяйсненне гэтага злачынства караецца арыштам, або абмежаваннем волі на тэрмін да пяці гадоў, або пазбаўленнем волі на той жа тэрмін.

17. Па-трэцяе, да ліку прадугледжаных артыкулам 19 Закона аб грамадзянстве злачынстваў дадаліся пяць новых, а менавіта стварэнне экстрэмісцкага фармавання або ўдзел у ім, а таксама фармавання, дзейнасць якога накіравана на рэабілітацыю нацызма; фінансаванне экстрэмісцкай дзейнасці або дзейнасці, накіраванай на рэабілітацыю нацызму; спрыянне экстрэмісцкай дзейнасці; і праходжанне падрыхтоўкі да ажыццяўлення экстрэмісцкай дзейнасці.⁶

18. Пакаранне асоб, асуджаных за гэтыя злачынствы, можа пацягнуць за сабой прысуджэння ім пазбаўлення волі на значныя тэрміны.⁷

19. Быў зменены склад злачынства ў артыкуле 361, які ўключае не толькі публічныя заклікі да захопу ўлады, гвалтоўнай змены канстытуцыйнага ладу, дзяржаўную здраду, здзяйсненне тэрарыстычных або дыверсійных актаў і парушэнне тэрытарыяльнай цэласнасці, але і любыя іншыя заклікі да дзеянняў, накіраваных на прычыненне шкоды нацыянальнай бяспекцы Рэспублікі Беларусь, і такія заклікі ў адрас замежнай дзяржавы, замежнай або міжнароднай арганізацыі.

20. Істотнымі для мэтаў гэтага заключэння зменамі з'яўляюцца павелічэнне максімальнага пакарання з трох да пяці гадоў арышту або пазбаўлення волі, за выключэннем выпадкаў, калі злачынства ўчынена з выкарыстаннем сродкаў масавай інфармацыі або сеткі Інтэрнэт, альбо службовай асобай з выкарыстаннем службовых паўнамоцтваў, у выпадку чаго максімальнае пакаранне было павялічана з пяці да сямі гадоў арышту або пазбаўлення волі.

4. Грамадзянскі працэсуальны кодэкс

21. У гэты Кодэкс унесены змены ў два палажэнні.

22. Па-першае, у пералік спраў, прадугледжаных часткай 2 артыкула 158, якія павінны быць разгледжаны судом першай інстанцыі не пазней чым праз месяц з дня прыняцця заявы, дададзены справы, якія тычацца наступнага:

⁶ Устаноўлена адпаведна артыкуламі 361.1, 361.2, 361.4 і 361.5.

⁷ Да сямі гадоў за стварэнне экстрэмісцкага фармавання, дзесяць гадоў за паўторнае ўчыненне такіх дзеянняў або здзяйсненне іх з выкарыстаннем службовых паўнамоцтваў і шэсць гадоў за далучэнне да такога фармавання; да пяці гадоў за фінансаванне экстрэмісцкай дзейнасці або васьмі гадоў, калі такое дзеянне ўчынена паўторна, групай асоб або з выкарыстаннем службовых паўнамоцтваў; да шасці гадоў за спрыянне экстрэмісцкай дзейнасці або сем гадоў, калі такое дзеянне ўчынена паўторна, групай асоб або з выкарыстаннем службовых паўнамоцтваў; і да трох гадоў за праходжанне падрыхтоўкі да ажыццяўлення экстрэмісцкай дзейнасці.

прызнанне арганізацыі, у тым ліку замежнай або міжнароднай арганізацыі, экстрэмісцкай, забарона яе дзейнасці на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, яе ліквідацыя, забарона выкарыстання яе сімволікі і аtryбутыкі, прызнанне сімволікі, аtryбутыкі, інфармацыйнай прадукцыі як экстрэмісцкіх матэрыялаў.

23. Па-другое, прызнанне забастоўкі незаконнай уключанае ў пералік тых рашэнняў, якія паводле артыкула 313 падлягаюць неадкладнаму выкананню.

5. Закон аб процідзеянні экстрэмізму

24. Змены, якія ўносяцца ў гэты Закон, прадугледжваюць поўную яго замену новай рэдакцыяй.

25. Артыкул 1 дае вельмі шырокае вызначэнне «экстрэмізму (экстрэмісцкай дзейнасці)», якое ахоплівае шырокі спектр дзейнасці, якая разглядаецца як звязаная з планаваннем, арганізацыяй, падрыхтоўкай і здзяйсненнем замаху на незалежнасць, тэрытарыяльную цэласнасць, суверэнітэт, асновы канстытуцыйнага ладу або грамадскай бяспекі.

26. Гэтая дзейнасць ахоплівае не толькі дзейнасць, звязаную з ужываннем сілы (напрыклад, гвалтоўная змена канстытуцыйнага ладу і тэрытарыяльнай цэласнасці і захоп або ўтрыманне дзяржаўнай улады неканстытуцыйнымі сродкамі, стварэнне ўзброеных фармаванняў і тэрарызм), але і многія іншыя катэгорыі дзейнасці, вакол якіх цалкам могуць узнікнуць істотныя спрэчкі наконт таго, ці падпадаюць пад іх адпаведныя паводзіны.

27. Асабліва гэта тычыцца:

распаўсюджвання ў гэтых мэтах загадка лжывых звестак аб палітычным, эканамічным, сацыяльным, ваенным ці міжнародным становішчы Рэспублікі Беларусь, прававым становішчы грамадзян у Рэспубліцы Беларусь, якія дыскрэдытуюць Рэспубліку Беларусь;
абразы ў гэтых мэтах прадстаўніка ўлады ў сувязі з выкананнем ім службовых абавязкаў, дыскрэдытацыі органаў дзяржаўнай улады і кіравання;
распальвання расавай, нацыянальнай, рэлігійнай альбо іншай сацыяльнай варожасці або розні, палітычнай ці ідэалагічнай варожасці, варожасці або розні ў дачыненні да якой-небудзь сацыяльнай групы, у тым ліку здзяйснення ў названых мэтах проціпраўных дзеянняў супраць грамадскага парадку і грамадскай маралі, парадку кіравання, жыцця і здароўя, асабістай свабоды, гонару і годнасці асобы, маёнасці;
прапаганды выключнасці, перавагі альбо непаўнаважнасці грамадзян па прыкмеце іх сацыяльнай, расавай, нацыянальнай, рэлігійнай ці моўнай прыналежнасці;
распаўсюджвання экстрэмісцкіх матэрыялаў, а таксама вырабу, выдання, захоўвання або перавозкі такіх матэрыялаў у мэтах распаўсюджвання;
рэабілітацыі нацызму, прапаганды або публічнага дэманштравання, вырабу, распаўсюджвання нацысцкай сімволікі і аtryбутыкі, а роўна захоўвання або набыцця такой сімволікі або аtryбутыкі ў мэтах распаўсюджвання;
публічных заклікаў да арганізацыі або правядзення ў гэтых мэтах незаконных сходу, мітыngu, вулічнага шэсця, дэманстрацыі або пікетавання з парушэннем устаноўленага парадку іх арганізацыі

або правядзення, альбо ўключэння асоб ва ўдзел у такіх масавых мерапрыемствах шляхам гвалту, пагрозы прымянення гвалту, падману або выплаты ўзнагароды, або іншай арганізацыі або правядзення такіх масавых мерапрыемстваў, калі іх правядзенне пацягнула па неасцярожнасці гібель людзей, прычыненне цяжкага цялеснага пашкоджання адной або некалькім асобам, або прычыненне шкоды ў буйным памеры;
публічных заклікаў да [вышэйназваных] дзеянняў, а таксама публічнага апраўдання такіх дзеянняў.

28. Акрамя таго, Закон вызначае як «экстрэмісцкую арганізацыю»:

арганізацыю, якая ажыццяўляе экстрэмісцкую дзейнасць, альбо якая аказвае іншае садзейнічанне экстрэмісцкай дзейнасці, або якая прызнае магчымасць яе ажыццяўлення ў сваёй дзейнасці, альбо якая фінансуе экстрэмісцкую дзейнасць, у дачыненні да якой прынята і ўступіла ў законную сілу рашэнне суда аб прызнанні яе экстрэмісцкай.

і «экстрэмісцкае фармаванне» як

групу грамадзян, якая ажыццяўляе экстрэмісцкую дзейнасць, альбо якая аказвае іншае садзейнічанне экстрэмісцкай дзейнасці, альбо якая прызнае магчымасць яе ажыццяўлення ў сваёй дзейнасці, альбо якая фінансуе экстрэмісцкую дзейнасць, у дачыненні да якой прынята рашэнне Міністэрства ўнутраных спраў або Камітэта дзяржаўнай бяспекі аб прызнанні яе экстрэмісцкай.

29. Закон усталёўвае структуру процідзеяння экстрэмізму з удзелам многіх суб'ектаў, у прыватнасці органаў унутраных спраў, дзяржаўнай бяспекі і пракуратуры.

30. Меры процідзеяння тэрарызму ўключаюць: вынясенне афіцыйнага папярэджання і прадпісання аб ліквідацыі выяўленага парушэння пры адсутнасці падстаў для прыцягнення да адказнасці;⁸ прыпыненне дзейнасці арганізацыі, прадстаўніцтва замежнай або міжнароднай арганізацыі або індывідуальнага прадпрымальніка ў выпадку падрыхтоўкі да ажыццяўлення экстрэмісцкай дзейнасці, ажыццяўлення такой дзейнасці або непрыняцця або нясвоечасовага прыняцця мер па выкананні патрабаванняў;⁹ ліквідацыя арганізацыі і спыненне дзейнасці прадпрымальніка, прызнанага «экстрэмісцкім»;¹⁰ прызнанне групы грамадзян экстрэмісцкай дзейнасцю і забарона яе дзейнасці;¹¹ крымінальная адказнасць;¹² і забарона дзейнасці экстрэмісцкіх замежных і міжнародных арганізацый на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.¹³

31. Падчас прыпынення іх дзейнасці, арганізацыі не могуць: карыстацца бягучымі (разліковымі) банкаўскімі рахункамі за выключэннем плацяжоў па выкананні розных абавязацельстваў, якія ўзніклі; ажыццяўляць любую прадпрымальніцкую дзейнасць у

⁸ Артыкулы 9 і 10.

⁹ Артыкул 11.

¹⁰ Артыкулы 12 і 13.

¹¹ Артыкул 15.

¹² Артыкулы 14 і 23.

¹³ Артыкул 16.

межах сваіх статутных мэт і задач, у тым ліку набываць, адчуваць або іншым спосабам распараджацца належнай ім маёмасцю; арганізоўваць і праводзіць сходы, мітынгі, вулічныя шэсці, дэманстрацыі, пікетаванне і іншыя масавыя мерапрыемствы; ажыццяўляць рэарганізацыю або ліквідацыю (спыненне дзейнасці), утвараць структурныя падраздзяленні; ажыццяўляюць рэкламную, выдавецкую і паліграфічную дзейнасць; вырабляць, выпускаць сродак масавай інфармацыі, распаўсюджваць прадукцыю сродка масавай інфармацыі; перадаваць функцыі юрыдычнай асобы, на якую ўскладзены функцыі рэдакцыі сродку масавай інфармацыі, іншай юрыдычнай асобе; перадаваць паўнамоцтвы заснавальніка сродку масавай інфармацыі іншым фізічным і юрыдычным асобам; праводзіць з'езды, канферэнцыі, агульныя сходы; удзельнічаць у рабоце дзяржаўных органаў; і выкарыстоўваць сваю сімволіку і атрыбутыку.¹⁴

32. Акрамя таго, прадугледжаны: крымінальная адказнасць за фінансаванне экстрэмісцкай дзейнасці;¹⁵ вядзенне і апублікаванне спісаў арганізацый, фармаванняў, індывідуальных прадпрыемстваў і грамадзян, датычных да экстрэмісцкай дзейнасці;¹⁶ ацэнка сімволікі і атрыбутыкі і інфармацыйнай прадукцыі на прадмет наяўнасці (адсутнасці) прыкмет экстрэмізму;¹⁷ недапушчэнне ажыццяўлення экстрэмісцкай дзейнасці пры правядзенні масавых мерапрыемстваў;¹⁸ а таксама патрабаванне да арганізацый заяўляць аб нязгодзе з заявамі службовай асобы іх кіруючага органа, якія заклікаюць да экстрэмісцкай дзейнасці, калі гэта не пазначана як яе/яго асабістае меркаванне.¹⁹

6. Закон аб масавых мерапрыемствах

33. У існуючыя палажэнні Закона аб масавых мерапрыемствах былі ўнесены некалькі дапаўненняў або правак, а таксама ўведзена цалкам новае палажэнне.

34. Першая праўка зробленая ў артыкуле 8, які тычыцца падрыхтоўкі масавага мерапрыемства.

35. У выніку дапаўнення, артыкул 8 цяпер прадугледжвае, што арганізатару (арганізатарам) такіх мерапрыемстваў, а таксама іншым арганізацыям і грамадзянам забараняецца публічна заклікаць да арганізацыі і правядзення масавага мерапрыемства. Гэтая забарона распаўсюджваецца на любое паведамленне пра дату, месца і час правядзення мерапрыемства ў сродках масавай інфармацыі, у інтэрнэце і праз распаўсюд улёткаў, плакатаў і іншых матэрыялаў з гэтай мэтай.

¹⁴ Частка 5 артыкула 11.

¹⁵ Артыкул 17.

¹⁶ Артыкул 18.

¹⁷ Артыкул 19.

¹⁸ Артыкул 20.

¹⁹ Артыкул 21.

36. Па-другое, у частку 4 артыкула 10 дададзена новая забарона, а менавіта: збор, атрыманне і выкарыстанне сродкаў, іншай маёмасці, у тым ліку маёмасных правоў, а таксама выключных правоў на вынікі інтэлектуальнай дзейнасці, а таксама выкананне работ, або аказання паслуг з мэтай кампенсавання выдаткаў, прычынёных прыцягненнем асобы да адказнасці за парушэнне парадку арганізацыі або правядзення масавых мерапрыемстваў.

37. Па-трэцяе, у частку 4 артыкула 11 дададзена новая забарона, а менавіта асвятленне ў сродках масавай інфармацыі, інтэрнэце ці іншых інфармацыйных сетках ў рэжыме рэальнага часу (у жывым эфіры) любых масавых мерапрыемстваў, якія праводзяцца з парушэннем устаноўленага парадку іх арганізацыі або правядзення, калі гэта робіцца з мэтай папулярызацыі або прапаганды такіх мерапрыемстваў.

38. Такім чынам, масавыя мерапрыемствы, якія праводзяцца без дазволу мясцовага выканаўчага і распарадчага органа, не могуць асвятляцца ў сродках масавай інфармацыі, а іх арганізатар (арганізатары) не мае магчымасці кампенсавання выдаткі, панесеныя ў выніку прыцягнення да адказнасці за арганізацыю несанкцыянаванага мерапрыемства.

39. Таксама прадугледжана, што дадзеная забарона распаўсюджваецца на асоб, якія прысутнічаюць на масавым мерапрыемстве ў якасці журналістаў СМІ. Акрамя таго, цяпер у законе ўдакладняецца, што такая асоба не мае права выступаць у якасці арганізатара або ўдзельніка масавага мерапрыемства.

40. Па-чацвёртае, дапаўненне да артыкула 15 - якое прадугледжвае магчымасць ліквідацыі палітычных партый, прафсаюзаў і іншых арганізацый, адказныя асобы якіх не забяспечылі належнага парадку арганізацыі масавага мерапрыемства, і гэтае мерапрыемства нанесла шкоду ў асабліва буйным памеры або істотную шкоду правам і законным інтарэсам грамадзян, арганізацый, дзяржаўным або грамадскім інтарэсам, - цяпер патрабуе ад кіруючых органаў гэтых суб'ектаў у пяцідзённы тэрмін заявіць у сродках масавай інфармацыі аб сваёй нязгодзе са здзяйсненнем іх адказнай асобай публічнага закліку да арганізацыі і правядзення масавага мерапрыемства да таго, як на гэта быў атрыманы дазвол. Адсутнасць такой заявы будзе з'яўляцца падставай для прыцягнення да адказнасці гэтых арганізацый.

41. Нарэшце, у гэты закон быў уведзены цалкам новы артыкул 9.1. Ён прадугледжвае пісьмовае паведамленне ў адпаведны мясцовы выканаўчы і распарадчы орган аб правядзенні масавых мерапрыемстваў у пастаянных месцах, адведзеных для іх правядзення. Такое паведамленне павінна быць накіравана ў адпаведны орган не пазней як за 10 дзён да меркаванай даты мерапрыемства.

42. Гэты орган абавязаны не пазней чым за 5 дзён да меркаванай даты правядзення мерапрыемства пісьмова паведаміць арганізатару (арганізатарам) аб недапушчальнасці яго правядзення і неабходнасці спынення падрыхтоўкі да яго, калі ён ужо атрымаў

папярэдняе паведамленне аб правядзенні масавага мерапрыемства ў тым жа месцы і ў той жа час, або калі не былі выкананыя патрабаванні да падачы паведамлення.

43. Далей арганізатар (арганізатары) абавязаны распаўсюдзіць інфармацыю аб гэтым масавым мерапрыемстве ў тым жа парадку, як і любое папярэдняе публічнае распаўсюджванне інфармацыі аб часе і месцы яго правядзення, калі паведамленне было або адклікана, або паступіла інфармацыя аб яго недапушчальнасці.

7. Закон аб недапушчэнні рэабілітацыі нацызму

44. Гэта цалкам новы заканадаўчы акт.

45. Яго палажэнні ўключаюць: азначэнне тэрмінаў; асноўныя прынцыпы недапушчэння рэабілітацыі нацызму і асноўныя фокусныя напрамкі гэтай дзейнасці, і меры па папярэджанні і супрацьдзеянні такой рэабілітацыі.

46. Хоць «нацызм» вызначаецца ў асноўным спасылкай на:

таталітарная ідэалогія (дактрына) і практыка яе прымянення гітлераўскай Германіяй, яе саюзнікамі і сатэлітамі з 1933 да 1945 года²⁰

на адносіны, звязаныя з процідзеяннем рэабілітацыі нацызму, якія не ўрэгуляваныя дадзеным Законом, распаўсюджваецца заканадаўства аб процідзеянні экстрэмізму,²¹ прычым апошні тэрмін ужываецца суадносна з яго выкарыстаннем у Законе аб процідзеянні экстрэмізму.²²

47. Акрамя таго, меры па процідзеянні рэабілітацыі нацызму ўключаюць:

прызнанне арганізацыі, зарэгістраванай на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, дзейнасць якой накіравана на рэабілітацыю нацызму, экстрэмісцкай, забарона яе дзейнасці і ліквідацыя такой арганізацыі;

...

процідзеянне дзейнасці экстрэмісцкіх фармаванняў, дзейнасць якіх накіравана на рэабілітацыю нацызму;

забарона дзейнасці экстрэмісцкіх замежных і міжнародных арганізацый, дзейнасць якіх накіравана на рэабілітацыю нацызму;

...

²⁰ Артыкул 1.

²¹ Артыкул 2.

²² Артыкул 1.

іншыя меры процідзеяння рэабілітацыі нацызму, прадугледжаныя заканадаўствам аб супрацьдзеянні экстрэмізму.

Парадак прымянення мер процідзеяння рэабілітацыі нацызму вызначаецца ў адпаведнасці з заканадаўствам аб супрацьдзеянні экстрэмізму.²³

С. АНАЛІЗ

48. Папраўкі, унесеныя ў гэтыя законы, маюць наступствы не толькі для свабоды аб'яднанняў, але і для іншых правоў, у прыватнасці, для права на свабоду выказвання меркаванняў і свабоду мірных сходаў. Тым не менш, у цэнтры ўвагі гэтага аналізу знаходзіцца патэнцыйная здольнасць гэтых паправак істотна абмяжоўваць дзейнасць НУА і ажыццяўленне права на свабоду асацыяцыі.

49. Відавочна, што гэтыя папраўкі сапраўды маюць такія патэнцыялы, таму што яны ўплываюць на дзейнасць, якую могуць ажыццяўляць НУА, не толькі праз абмежаванні ў гэтых папраўках на арганізацыю масавых мерапрыемстваў, але і праз магчымасць разглядаць некаторыя законныя дзеянні, якія яны ажыццяўляюць, як « экстрэмісцкія ».

50. У дадатак, папраўкі маюць значныя наступствы як для ўтварэння і бесперарыўнай дзейнасці НУА, так і для тых, хто падтрымлівае іх дзейнасць.

51. Нарэшце, ёсць высокая верагоднасць таго, што пакаранні, прадугледжаныя ў папраўках, прынамсі ў некаторых выпадках будуць непарацыйнымі і, такім чынам, не з'яўляюцца неабходнымі ў дэмакратычным грамадстве, нават калі мэта, якую яны пераследуюць, можа разглядацца як дапушчальная.

52. Гэтыя пытанні разглядаюцца па чарзе ў наступных падраздзелах.

1. Заклік да масавых мерапрыемстваў

53. Адносна абмежаванняў, звязаных з правядзеннем масавых мерапрыемстваў, трэба адзначыць, што санкцыянаванне заклікаў, нават публічных, да арганізацыі і правядзення масавага мерапрыемства са спасылкай на ягоныя магчымыя наступствы - як гэта бачна з Закона аб масавых мерапрыемствах - значна выходзіць за межы тых абмежаванняў права

²³ Артыкул 12.

на мірныя сходы ў артыкуле 21 Міжнароднага пакта, якія Камітэт па правах чалавека ААН прызнаў абгрунтаванымі.

54. Такім чынам, Камітэт заўважае, што:

неабходнасць звяртацца па дазвол да ўладаў падрывае ідэю мірнага сходу як аднаго з асноўных правоў. Калі такія патрабаванні захоўваюцца ва ўнутраным заканадаўстве, яны павінны на практыцы функцыянаваць як сістэма апавяшчэнняў, з дазвалам, які прадстаўляецца ў кожным выпадку пры адсутнасці важных прычын для адваротнага. Такія сістэмы таксама не павінны быць празмерна бюракратычнымі.²⁴

55. У выніку новага абмежавання няўрадавыя арганізацыі будуць стрымлівацца ад прапановы аб правядзенні масавага мерапрыемства яшчэ да таго, як будзе запытаны дазвол на яго правядзенне, з прычыны няпэўнасці таго, што яго правядзенне можа прывесці да смерці, цялесных пашкоджанняў або пашкоджанняў, нанесеных па неасцярожнасці ў выніку правядзення дадзенага мерапрыемства.

56. Сапраўды, на НУА, якая заклікае да масавага мерапрыемства, будзе ўскладацца адказнасць за заклік да мерапрыемства, якое мела адпаведныя наступствы, без правядзення ацэнкі яе дзейнасці цягам самога мерапрыемства.

57. Ускладанне такой адказнасці на НУА прывяло б да парушэння права на мірныя сходы ў адпаведнасці з артыкулам 21 Міжнароднага пакта, падобна таму, што назіралася ў справе “Развазжаеў супраць Расіі і Украіны і Удальцоў супраць Расіі” ([*Razvozhayev v. Russia and Ukraine and Udaltsov v. Russia*](#)), у якіх Еўрапейскі суд па правах чалавека ўстанавіў, што:

291. (...) рашэнне ў дачыненні да другога заяўніка ўсклала адказнасць за гвалт на пратэстоўцаў і на яго асабіста як аднаго з арганізатараў, не ацэньваючы, у якой ступені ўлады спрычыніліся да пагаршэння мірнага характару сходу.

292. Акрамя таго, Суд уважае, што паводзіны другога заяўніка і яго публічныя заявы заставаліся мірнымі на кожным этапе. Ён патрабаваў эфірнага часу на галоўных расейскіх тэлеканалах, заклікаў адмяніць інаўгурацыю прэзідэнта Пуціна і правесці новыя выбары, а таксама заклікаў удзельнікаў мітыngu заставацца на месцы збору для бестэрміновай акцыі пратэсту. Магчыма, ён таксама заахвочваў да стварэння кемпінгаў, верагодна натхнёных рухам «Акупуй». Гэтыя заклікі, у прыватнасці, заставацца на месцы сходу даўжэй за адведзены час і стварыць кемпінг, былі відавочна незаконнымі, бо парушалі ўстаноўленыя правілы правядзення публічнага сходу.

293. Аднак ні ў адным з выказванняў другога заяўніка не было падбухторванняў да ўжывання фізічнай сілы або дзеянняў дэструктыўнага характару. Наадварот, ён неаднаразова заклікаў удзельнікаў захоўваць спакой і заставацца міралюбнымі. Той факт, што некаторыя пратэстоўцы

²⁴ [*Krasulina v. Belarus*](#), паведамленне № 3126/2018, заключэнні прынятыя 23 ліпеня 2021 г., CCPR/C/132/D/3126/2018, п. 7.4.

маглі здзейсніць гвалтоўныя дзеянні, не ўплывае на ацэнку паводзінаў другога заяўніка пры адсутнасці доказаў таго, што яны былі падбуктораня ім. Самога факту, што другі заяўнік быў адным з арганізатараў мерапрыемства, недастаткова, каб прызнаць яго адказным за паводзіны ўдзельнікаў (гл. Mesut Yildiz and Others v. Turkey, № 8157/10, § 34, 18 ліпеня 2017 г.).

294. Гвалтоўныя намеры другога заяўніка таксама не маглі быць выснаваны з абставін, якія ляжаць у аснове адпаведных абвінавачанняў, якія разглядаліся ў той жа вытворчасці, а менавіта падрыхтоўкі арганізацыі масавых беспарадкаў (акрамя тых, што адбыліся на Балотнай плошчы). У прыватнасці, такія намеры не былі відавочныя цягам дзейнасці па зборы сродкаў, якую ён праводзіў да і пасля 6 мая 2012 года для фінансавання апазіцыйных акцый, трэнінгаў для актывістаў і медыйных кампаній. Запісы перамоваў, разгледжаныя на судзе і згаданыя ў прысудзе, не ўтрымлівалі згадак пра ўзброеныя ці іншыя сілавыя спосабы аказання палітычнага ціску на ўлады.²⁵

58. Такім чынам, абмежаванне, уведзенае ў Закон аб масавых мерапрыемствах, з'яўляецца празмерным абмежаваннем магчымасці НУА ладзіць масавыя мерапрыемствы для дасягнення сваіх законных мэтай.

59. Больш за тое, артыкул 15 патрабуе ад кіруючых органаў НУА – пад страхам ліквідацыі НУА – адхіліць публічны заклік да арганізацыі і правядзення масавага мерапрыемства да атрымання дазволу ў тых выпадках, калі такі заклік быў зроблены іх адказнымі асобамі, незалежна ад таго, ці рабілі гэтыя асобы заклік у гэтай сваёй якасці.

60. Магчымасць ліквідацыі за неадхіленне такога закліку была б непрапарцыйнай, нават калі б адказная асоба арганізавала масавае мерапрыемства для адпаведнай НУА, бо ўжо існуе адказнасць як паводле Кодэкса аб адміністрацыйных правапарушэннях, так і Крымінальнага кодэкса за заклікі да арганізацыі «несанкцыянаваных» масавых мерапрыемстваў або іх правядзенне. У выніку ліквідацыя фактычна пацягне за сабой накладанне падвойнага штрафу за адну і тую ж дзейнасць. Калі адказная асоба не дзейнічала ад імя сваёй НУА, ліквідацыя была б яшчэ больш непрапарцыйнай.

61. Такім чынам, гэта пакаранне не адпавядае дзеючым міжнародным і рэгіянальным стандартам.²⁶

2. Пераследаваныя мэты

²⁵ Заява нумар 75734/12 ад 19 лістапада 2019 г.

²⁶ Глядзіце прынцып 10 і параграфы 252-253 Сумесных кіруючых прынцыпаў і параграф 72 Рэкамендацыі СМ/Rec(2007)14. У прыватнасці, варта адзначыць, што пункт 253 Сумесных кіруючых прынцыпаў прадугледжвае, што: «індывідуальныя супрацьпраўныя дзеянні заснавальнікаў або членаў асацыяцыі, калі яны не дзейнічаюць ад імя асацыяцыі, павінны прывесці толькі да іх асабістай адказнасці за такія дзеянні, і не да забароны або роспуску аб'яднання».

62. Вывзначэнне «экстрэмiсцкай дзейнасцi» ў Законе «Аб працiдзеяннi экстрэmiзму» ахоплiвае шэраг вiдаў дзейнасцi, якiя не адпавядаюць ажыццяўленню права на свабоду асацыяцыi, у прыватнасцi вiды дзейнасцi згаданыя ў пунктах 25 i 26 вышэй.²⁷

63. Аднак нельга сказаць тое самае у дачыненнi да ўсiх вiдаў дзейнасцi, пералiчаных у пункце 27 вышэй.

64. Такiм чынам, разглядаць распаўсюд «загадзя лжывых звестак аб палiтычным, эканамiчным, сацыяльным, ваенным цi мiжнародным становiшчы Рэспублiкi Беларусь» як «экстрэмiсцкую дзейнасць» выглядае як перабольшванне, нават калi iнфармацыя, пра якую iдзе гаворка, насамрэч iлжывая.

65. Тым не менш, вызначэнне iнфармацыi як «iлжывай» у дадзеным выпадку можа быць неапраўданым i адлюстроўваць усяго толькi рознiцу ў поглядах на палiтычнае, эканамiчнае, сацыяльнае, ваеннае або мiжнароднае становiшча ў краiне.

66. Насамрэч, такая рознiца ў поглядах часта сустракаецца ў падобных пытаннях, што можна пабачыць у палiтычных дэбатах ва ўсiх дэмакратычных краiнах.

67. Больш за тое, такiя адрозненнi ў поглядах тым больш верагодныя ў сiтуацыi ў Беларусi, якая паўстала пасля аспрэчаных прэзiдэнцкiх выбараў у 2020 годзе, якiя прывялi да ўвядзення санкцый з боку Еўрасаюза.²⁸

68. У вынiку, вызначэнне як iлжывай iнфармацыi, якую iншыя лiчаць сапраўднай, пагражае абмежаваннем законнай дзейнасцi НУА ў тым, што тычыцца iх удзелу ў грамадскiх абмеркаваннях²⁹ i скаргаў на палiтыку i дзеяннi асобных чыноўнікаў i дзяржаўных органаў адносна парушэнняў правоў чалавека i асноўных свабод, у тым лiку праз зносіны з мiжнароднымi органамi з агульнай або спецыяльнай кампетэнцыяй прымаць i разглядаць паведамленнi па пытаннях правоў чалавека i асноўных свабод.³⁰

69. Падобная выснова можа быць зроблена адносна вызначэння крытыкi прадстаўнiкоў урада як «абразлiвай» i крытыкi палiтыкi ўрада як распальвання нацыянальнай або сацыяльнай варожасцi або рознi, палiтычнай або iдэалагiчнай варожасцi, а таксама

²⁷ Глядзiце ў сувязi з гэтым [Refah Partisi \(The Welfare Party\) and Others v. Turkey](#), №. 41340/98, 13 лютага 2003 г.

²⁸ Гл. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-belarus/>.

²⁹ Як прызнана ў прынцыпе 6 Сумесных кiруючых прынцыпаў i пункце 12 рэкамендацыi СМ/Rec(2007)14.

³⁰ Як прызнана ў артыкуле 9.3-4 Дэкларацыi аб праваабаронцах.

варожасці або розні ў дачыненні да любой сацыяльнай групы і, такім чынам, як «экстрэмісцкай».³¹

70. Акрамя таго, Закон «Аб процідзеянні экстрэмізму» таксама вызначае як «экстрэмісцкую дзейнасць» заклік да арганізацыі або правядзення масавых мерапрыемстваў насуперак устаноўленаму парадку выключна са спасылкай на магчымыя наступствы такога мерапрыемства, нягледзячы на тое, што НУА не імкнулася да такіх наступстваў і не спрыяла іх узнікненню.

71. Як ужо было паказана ў папярэднім падраздзеле, такое стаўленне да падобных заклікаў несумяшчальнае з правам на свабоду мірных сходаў у адпаведнасці з артыкулам 21 Міжнароднага пакта, і гэта неадпаведнасць будзе ўзмоцненая прызнаннем іх «экстрэмісцкай дзейнасцю».

72. Нягледзячы на тое, што ў мерах па прадухіленні рэабілітацыі нацызму няма нічога, што само па сабе супярэчыла б праву на свабоду асацыяцый, злучэнне паняццяў экстрэмізму і нацызму, якое назіраецца ў Законе аб недапушчэнні рэабілітацыі нацызму, пагражае выпусціць з-пад увагі строгае вызначэнне нацызму ў гэтым законе³² і вядзе да памылковай стыгматызацыі як прыхільнікаў рэабілітацыі нацызму ўсіх тых, хто лічыцца «экстрэмістамі» з-за таго, што выступае супраць палітыкі ўраду.

73. У выніку гэта толькі пагоршыць неадпаведнае разуменне «экстрэмізму» ў частках Закона аб процідзеянні экстрэмізму.

74. Як бачна, новая частка артыкула 19 Закона аб грамадзянстве тлумачыць удзел у экстрэмісцкай дзейнасці або прычыненне цяжкай шкоды інтарэсам Рэспублікі Беларусь спасылаючыся на шэраг злачынстваў, у тым ліку распальванне розні, стварэнне экстрэмісцкага фармавання і заклікі да санкцый.

75. У артыкуле 19 Закона «Аб грамадзянстве» няма простае сувязі з Законам «Аб процідзеянні экстрэмізму» ні ў Крымінальным кодэксе, ні ў Законе «Аб грамадзянстве», што можа выклікаць няпэўнасць адносна таго, як вызначаецца «экстрэмізм» для гэтых мер

³¹ Глядзіце, напрыклад, пастановы Еўрапейскага суда па правах чалавека ў справе [Öztürk v. Turkey](#) [GC], no. 22479/93, 28 September 1999 and [Andrushchenko v. Russia](#), No. 33938/08, 24 сакавіка 2020 г.

³² Так, артыкул 1 прадугледжвае, што: «Для мэт гэтага Закона выкарыстоўваюцца наступныя асноўныя паняцці і іх азначэнні: «нацызм» — таталітарная ідэалогія (дактрына) і практыка яе прымянення гітлераўскай Германіяй, яе саюзнікамі і сатэлітамі з 1933 да 1945 года, звязаныя з таталітарнымі тэрарыстычнымі метадамі ўлады, афіцыйнай градацыяй усіх нацый па ступені паўнаўладнасці, прапагандай перавагі адных нацый над іншымі, якія суправаджаліся злачынствамі супраць міру і бяспекі чалавецтва, ваеннымі і іншымі злачынствамі, устаноўленымі прыгаворам Міжнароднага ваеннага трыбунала для суда і пакарання галоўных ваенных злачынцаў краін Еўрапейскай вості (далей — Міжнародны ваенны трыбунал)».

і таму можа быць несумяшчальным з неабходнасцю таго, каб абмежаванні правоў і свабод заўсёды былі дакладна прапісаны ў законе.

76. Тым не менш, нават калі сувязь паміж усімі трыма палажэннямі была вызначана, ужо было заўважана, што падбухторванне да розні можа выкарыстоўвацца такім чынам, які будзе несумяшчальны з правам крытыкаваць дзяржаўных чыноўнікаў і палітыку дзяржавы.

77. Больш за тое, палажэнне аб тым, што заклік да санкцый з'яўляецца экстрэмізмам і сапраўдным правапарушэннем, несумненна, супярэчыць праву праваабаронцаў мець зносіны з міжнароднымі структурамі па пытаннях правоў чалавека і асноўных свабод.

3. Утварэнне і дзейнасць

78. Новы артыкул Крымінальнага кодэкса аб утварэнні экстрэмісцкага фармавання абмяжоўвае магчымасць заснавання нефармальнай НУА, г. зн., НУА, якая не мае статусу юрыдычнай асобы. Настолькі, наколькі мэты такой арганізацыі ўважаюцца «экстрэмісцкімі» ў абставінах, згаданых у папярэднім падраздзеле, забарона на стварэнне будзе супярэчыць патрабаванню, паводле якога закон мусіць дазваляць заснаванне нефармальных аб'яднанняў і НУА.³³

79. У дадатак, паўнамоцтвы прыпыняць дзейнасць, а таксама ліквідаваць НУА, якое прызнаецца «экстрэмісцкім» у Законе аб процідзеянні экстрэмізму, узмоцненыя Законам «Аб недапушчэнні рэабілітацыі нацызму» - настолькі, наколькі папярэдні падраздзел дэманструе, што разглядаць яго дзейнасць як такую супярэчыла б міжнародным і рэгіянальным стандартам - у сваю чаргу супярэчыла б нарматыўнай базе, якая патрабуецца паводле гэтых стандартаў для рэгулявання выкарыстання такіх мер.³⁴

80. Таксама спрэчнымі з'яўляюцца палажэнні Закона аб грамадзянстве і Крымінальнага кодэкса, якія тычацца ўдзелу ў экстрэмісцкіх фармаваннях і фінансавання і садзейнічання экстрэмісцкай дзейнасці ў той ступені, у якой яны могуць ахопліваць такі ўдзел, фінансаванне і садзейнічання дзейнасці, якая разглядаецца як экстрэмісцкая ў прызначэнні вышэйзгаданым міжнародным і рэгіянальным стандартам. У такім выпадку прымяненне адпаведных палажэнняў супярэчыла б праву асоб удзельнічаць у асацыяцыях і не адпавядала б стандартам, датычным фінансавання і іншай падтрымкі НУА.³⁵

³³ Глядзіце параграф 42 Сумесных кіруючых прынцыпаў і пункт 3 Рэкамендацыі CM/Rec(2007)14.

³⁴ Глядзіце прынцып 10 і параграфы 248-256 Сумесных кіруючых прынцыпаў і параграфы 72-74 Рэкамендацыі CM/Rec(2007)14.

³⁵ Г. зн., прынцып 7 і пункты 200-202 і 218-223 Сумесных кіруючых прынцыпаў і пункт 50 Рэкамендацыі CM/Rec(2007)14.

4. Меры пакарання

81. Нават калі меры, апісаныя вышэй, не супярэчаць міжнародным і рэгіянальным стандартам, розныя меры пакарання, акрамя ўжо абмеркаваных мераў прыпынення і ліквідацыі, хутчэй за ўсё будуць супярэчыць гэтым стандартам з-за істотнага характару пакаранняў, прадугледжаных у выніку паправак.

82. Такім чынам, у Кодэксе аб адміністрацыйных правапарушэннях не толькі істотна ўзмацніліся меры пакарання за арганізацыю або правядзенне або заклік да правядзення або арганізацыі масавых мерапрыемстваў, але тыя ж дзеянні цяпер могуць таксама цягнуць за сабой пазбаўленне волі а не штрафы у выніку дублявання складаў злачынстваў у гэтым Кодэксе тымі, што былі ўведзены ў Крымінальны кодэкс.

83. Больш за тое, палажэнне Закона аб грамадзянстве аб пазбаўленні грамадзянства за судзімасць за ўдзел у экстрэмісцкай дзейнасці, верагодна, будзе разглядацца як несумяшчальнае з правам на недатыкальнасць прыватнага жыцця, сям'і і жылля ў адпаведнасці з артыкулам 17 Міжнароднага пакта, прынамсі ў тых выпадках, калі асоба ў выніку заставалася без грамадзянства і падлягала высылцы.³⁶

84. Безумоўна, ясна ўстаноўлена, што пры непарапартыйным пакаранні адбываецца парушэнне адпаведнага права, нават калі пераследуецца законная мэта.³⁷

D. ЗАКЛЮЧЭННЕ

85. Праз занадта шырокае паняцце «экстрэмісцкай дзейнасці» і празмерны кантроль за арганізацыяй і правядзеннем масавых мерапрыемстваў у прыняцці гэтых паправак, дзейнасць і далейшае існаванне НУА ў Беларусі знаходзіцца пад сур'ёзнай пагрозай.

86. Іх прыняцце яшчэ больш пагоршыла і без таго надзвычай неспрыяльныя ўмовы існавання НУА.³⁸

87. Такім чынам, папраўкі відавочна несумяшчальныя з міжнароднымі і рэгіянальнымі стандартамі.

³⁶ Гл., напрыклад, [K2 v. United Kingdom](#) (раш.), №. 42387/13, 7 лютага 2017 г. і [Ghoumid and Others v. France](#), №. 52273/16, 25 чэрвеня 2020 г.

³⁷ Гл., напрыклад, [Erdođdu and İnce v. Turkey](#) [GC], № 25067/94, 8 ліпеня 1999 г.

³⁸ Гл. інфармацыю пра Беларусь у [The Legal Space for Non-governmental Organisations in Europe](#) (Council of Europe, 2021).